

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2014/1.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] DE LEVENDIGE, LICHTVOETIGE EN KLEURRIJKE WERELD VAN SIEB POSTHUMA

Tegenwoordig beschouwen de meeste mensen Sieb Posthuma (1960) als tekenaar van kinder- en prentenboeken. Maar dat is een misverstand, vindt hij zelf. “Als er iets mijn handschrift bepaalt”, aldus Posthuma, “dan is het diversiteit. Dat geldt voor materialen en technieken, maar ook voor mijn palet. Iedere opdracht, of dat nu een theaterdecor is of een prentenboek, vraagt om zijn eigen beeldtaal.”

Voor iedereen die wil weten hoe origineel en veelzijdig Posthuma dan wel niet is, verscheen eind 2013 een boeiend boek in woord en beeld over zijn leven en werk, geschreven door Joukje Akveld. De journaliste, die eerder over Tonke Dragt en Thé Tjong-Khing schreef en in 2010 een prachtig overzichtswerk van Nederlands toonaangevende illustratoren publiceerde, baseerde zich voor haar verhaal op talloze gesprekken met de tekenaar, zijn familie, vrienden, vakgenoten en opdrachtgevers. Bovendien, zo vertelt de inleiding, had Akveld de beschikking over een uitgebreid archief en het geluk dat Posthuma zo'n kunstenaar is die alles bewaart. Toch is *Sieb Posthuma: Van toen, tot hier en nu verder* geen biografie. Daarvoor vindt Akveld haar onderwerp nog te jong en Posthuma's loopbaan nog te zeer in ontwikkeling.

Natuurlijk heeft Akveld gelijk wanneer ze stelt dat een biografie in deze fase van Posthuma's leven een onvolledig verhaal zou vertellen. Tegelijkertijd moet je je afvragen of niet iedere biografie goedbeschouwd onaf is. Ook als de gebiografeerde stokoud of overleden is, kunnen nieuwe feiten en gezichtspunten opduiken.

Door Akvelds voorzichtige opstelling ligt het accent soms te veel op Posthuma's werk en te weinig op zijn persoonlijke leven, terwijl het spanningsveld tussen die twee juist zo bepalend is voor de wording van een kunstenaarschap. Wanneer Posthuma vertelt dat hij in wezen een rustig mens is, maar paradoxaal genoeg pas rustig wordt wanneer hij heel hard werkt, roept dat onwillekeurig de vraag op of de tragische gebeurtenissen uit zijn kinder- en jeugd jaren daar misschien iets mee te maken hebben. Want wat doet het met je ontwikkeling als je moeder je vader voor een andere man (ook een arts) inruilt en naar Engeland vertrekt als je vijf bent? En hoe verwerk je als 21-jarige de zelfmoord van je stiefmoeder en vervolgens vier jaar later de zelfmoord van je echte moeder? Verlies je jezelf dan in verdriet? Of in werk?

Gelukkig is het niet zo dat Akveld het verband tussen Posthuma's turbulente jeugd en artistieke vorming en werk helemaal veronachtzaamt. De troostende kracht van kunst blijkt een belangrijke drijfveer voor Posthuma. Zo zegt Akveld wanneer zijn succesverhalen over zijn foxterriër Rintje ter sprake komen (vanaf december 2001 verschenen ze tien jaar lang als feuilleton op de culturele

Sieb Posthuma maakt voorstudies voor het prentenboek dat hij maakt over het werk van zijn grote inspiratiebron Alexander Calder. Foto uit het besproken boek.

Kinderpagina van *NRC Handelsblad*), dat hij daarin een jeugd beschrijft die hij zichzelf had gewenst. Posthuma onderschrijft dit citaat: “Rintjes wereld is een idyllische, een waarin het altijd gezellig is”, vertelt hij. “Ik heb geprobeerd een tijdloze wereld te creëren, een eigen universum waarin je als kind een beetje kunt schuilen.” Dat verlangen naar een zorgeloos bestaan en gewoon leven is volgens Posthuma overigens ook de reden waarom zijn eerste liefdesrelatie met een meisje was en hij gedurende de acht jaar dat die relatie duurde zijn gevoelens voor jongens kon onderdrukken.

Doordat Akveld knap gebruikmaakt van veel verschillende journalistieke technieken en veelal nog levende bronnen, krijgt het boek een fascinerend documentair karakter. Stukjes levensgeschiedenis (al dan niet chronologisch), fraai en zorgvuldig gekozen beeldmateriaal, citaten van Posthuma, citaten over Posthuma (ook fragmenten van schrijvers en columnisten uit vroegere interviews), en Posthuma’s notitieboekje met daarin de ontstaansgeschiedenis van zijn prentenboek over inspiratiebron Alexander Calder, wisselen elkaar evenwichtig en stijlvol af. Bovendien maakt de documentaireachtige compositie van Posthuma’s levensverhaal je ervan bewust dat de weergave van de werkelijkheid uiteindelijk altijd een subjectieve constructie is. Alleen daarom al is Akvelds “poging de tekenaar en theaterontwerper Sieb Posthuma te plaatsen in een breder cultureel veld van mensen die hem hebben gevormd” meer dan geslaagd.

Het beeld dat Akveld van Posthuma schetst, is dat van een bevlogen ambachtsman: een begenadigd illustrator die ook boekomslagen en decors ontwerpt, een graficus met een sterk gevoel voor vlakverdeling en kleurgebruik, een raskunstenaar die het tekenen niet laten kan, maar tegelijkertijd voortdurend naar nieuwe expressievormen zoekt. Zijn constanten: pen en inkt (ecoline), humor en theatrale overdrijving.

Annemarie Oster, naast Guus Vleugel en Theo van Gogh een van de columnisten wier stukjes in *HP/De Tijd* Posthuma in de jaren negentig van tekeningen voorzag, omschrijft zijn stijl als “elegant, ironisch zonder dat het koket is” en “onbedoeld grappig”. Een van haar favoriete illustraties is een tekening waarop een stel gezichten met “piemelvormige neuzen” is afgebeeld, die Posthuma maakte voor haar column over haar ontmoeting met Dustin Hoffman, wiens

grote neus haar fantasie aanwakkerde onder het motto “*an der Nase des Mannes...*”.

Uit de hoofdstukken “Kinderjaren” en “Amsterdam de Rietveld Academie” spreekt duidelijk dat het in de lijn der verwachting lag dat Posthuma een artistieke loopbaan zou kiezen. Akveld beschrijft daarin heel beeldend hoe Posthuma als kind altijd aan het knutselen en tekenen was. Zodra hij wakker werd ging hij in bed aan de slag met stiften, wascokrijtjes en een schetsblok. Het wit van het papier ging als vanzelfsprekend over in het wit van het laken. Gelukkig kreeg hij, letterlijk en figuurlijk, alle ruimte van zijn kunstminnende, vrijgevochten ouders die hem met uiteenlopende illustratoren als Dick Bruna, Tomi Ungerer, Arthur Rackham en Saul Steinberg van *The New Yorker* in aanraking brachten.

Dat hij naar de Rietveld Academie zou gaan en illustrator zou worden was echter geenszins een uitgemaakte zaak. Liefst twee keer werd Posthuma afgewezen. En toen hij eindelijk op de academie zat, koos hij niet voor “de truttenafdeling”, zoals hij de opleiding noemde waar collega’s als Annemarie van Haeringen en Philip Hopman toen tot illustrator werden geschoold. Geïnspireerd door “de Neue Wilden” opteerde hij voor schilderen en vrije grafiek.

Dat verlangen niet te willen vastzitten aan één discipline heeft Posthuma altijd gehad. Het is ook de reden waarom hij David Hockney (1937) zijn grote voorbeeld noemt. “Die staat nooit stil”, zegt Posthuma over de Britse popartkunstenaar, “er zijn altijd nieuwe gebieden die ontdekt moeten worden.” Welke dat voor Posthuma zouden kunnen zijn en waarom, krijgt Akveld in het slothoofdstuk over zijn toekomst echter helaas niet helemaal helder. Maar het is haar vergeven. Ze portretteert Posthuma op een manier die net zo levendig, lichtvoetig, oorspronkelijk en kleurrijk is als de kunstenaar zelf.

MIRJAM NOORDUIJN

JOUKJE AKVELD, *Sieb Posthuma. Van toen, tot hier en nu verder*, Hoogland & Van Klaveren, Hoorn, 2013, 192 p.

Nog tot 1 september 2014 is er een familietentoonstelling over Posthuma’s werk in het Kinderboekenmuseum in Den Haag, *Een vijver vol inkt – kleur je wereld* met Sieb Posthuma, www.kinderboekenmuseum.nl.